

Романова О. О.,

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Харків

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК ЗАСІБ САМОВИРАЖЕННЯ СТУДЕНТІВ

У статті проаналізовано наукові підходи до визначення понять “сленг” та “молодіжний сленг”, виявлено основні джерела формування молодіжного сленгу, проведено особисті дослідження щодо необхідності сленговживання у студентському середовищі.

Ключові слова: арго, жаргон, сленг, запозичення, неологізми, метафоричні номінації, молодіжний сленг, розмовна мова, культура молоді.

В статье проанализированы научные подходы к определению понятий “сленг” и “молодежный сленг”, выявлены основные источники формирования молодежного сленга, проведены личные исследования к необходимости употребления сленга в студенческой среде.

Ключевые слова: арго, жаргон, сленг, заимствование, неологизмы, метафорические номинации, молодежный сленг, разговорная речь, культура молодежи.

This article analyzes scientific approaches to the definition of the notion “slang” and “youth slang”, reveals basic sources of youth slang formation. An individual research was carried out to justify using slang in student media.

Key words: argot, jargon, slang, borrowing, neologisms, metaphor denominations, youth slang, conversational speech, youth culture.

Культура мови – показник загальної культури людини. Згадаймо крилату фразу Сократа: “Скажи щонебудь, щоб я тебе побачив”, якою давньогрецький філософ образно визначив роль мови в характеристиці людини.

Мова сучасного міста – це складний лінгвопростір, який підпорядкований тривимірній системі координат: віковій, територіальній, соціально-груповій. Лексика різних соціальних груп формує лінгвосистему, які мають за основу національну мову або є продуктом чужомовної експансії.

У нашому розумінні міський сленг – це ненормативна, неформальна, стилістично знижена, функціонально обмежена мова населення міста, що використовується з метою здійснення певних мовленнєвих функцій (експресивної, оцінної, корпоративної, пейоративної, евфемістичної тощо). У широкому значенні – це знижена розмовна мова міста з усіма наявними соціолектизмами; у вузькому – це власне розмовні лексеми, які характеризують певне урбаністичне середовище.

Мова будь-якого міста складається з декількох компонентів. Конфігурація компонентів, пов'язаних з особливостями соціальної диференціації міського населення, релевантна такій диференціації мови міста: 1) складники мови міста, які відображають його вікову стратифікацію; 2) складники мови міста, обумовлені професійною диференціацією населення (професійні соціолекти); 3) корпоративні (групові) жаргони; 4) ойколект як “сімейна мова”.

Мета нашої наукової розвідки – проаналізувати наукові підходи до визначення понять “сленг” та “молодіжний сленг”. Виявити основні джерела формування молодіжного сленгу.

Різні аспекти молодіжного сленгу вивчали як вітчизняні мовознавці (Л. Бакуменко, В. Балабін, П. Грабовий, Л. Карпець, С. Мартос, С. Пиркало, І. Приходько, Л. Ставицька, Л. Масенко, О. Фурса та інші науковці), так і зарубіжні – А. Арнольд, Е. Берговецька, М. Маковський, Т. Хомяков та ін. дослідники. Така увага до молодіжного мовлення пояснюється тим, що мова завжди чутливо реагує на зміни в суспільно-політичному й культурному житті будь-якого народу, а це спричиняє певні зрушення у її лексичному складі.

У сучасній лінгвістиці існує кілька термінів на позначення зниженої розмовної мови в аспекті її соціолінгвістичної і регіонально-теоретичної диференціації: арго, жаргон, сленг – вони перехреснюються й переходять один у інший, часто вживаються як синоніми.

В. Балабін пропонує розрізняти “термінологічне” та “нетермінологічне” визначення понять арго, жаргон і сленг, “широке” й “вузьке” їх розуміння. За термінологічним визначенням, усі ці поняття – синоніми. У широкому розумінні арго – жаргон – сленг є переважно розмовною мовою відповідних соціальних груп та прошарків суспільства. У вузькому значенні – це лексико-фразеологічні одиниці, що обслуговують ці типи мовлення [1, с. 23].

Арго – закрита мовна субстанція, яка вживається на позначення таємної мови. На відміну від арго, жаргон – це напіввідкрита лексико-фразеологічна підсистема, яка застосовується тією чи іншою соціальною групою з метою відокремлення від решти мовної спільноти. Мовне середовище усного спілкування великої кількості людей, яке відрізняється від мовної норми, отримало найменування “сленг” [5, с. 40].

Молодіжний сленг з-поміж інших соціальних страт є чи не найскладнішою мовною структурою, оскільки він синтезує всі страти з неодмінною печаткою групової, індивідуальної мовотворчості та “вікового” мовного смаку. Л. Крисін зазначає, що молодіжний сленг найбільш значущий соціально: ним користуються численні групи носіїв, мовні елементи його активно поповнюють літературну мову. Носії молодіжного сленгу – учні й робітнича молодь, тобто студенти, школярі старших класів, молоді робітники. На думку вченого, частково увіходить сюди й молода технічна та гуманітарна інтелігенція віком приблизно від 22-23 до 33-35 років [2, с. 76].

У свідомості молоді дзеркально відображається нова соціальна парадигма функціонування мови. Молодь активніше відкидає те, що віджило або відживає, шукає нового. Природно, що все це відбивається в молодіжному мовленні. Молодіжний сленг – це не просто спосіб творчого самовираження, але й інструмент “подвій-

ного відчуження” [3, с. 40]. Під поняттям “молодіжний сленг” розуміють сукупність мовних засобів високої експресивної сили, які постійно трансформуються, і які використовуються у спілкуванні молоддю, що перебуває в дружніх, фамільярних стосунках [4, с. 12]. Сленговживання для молодої людини – один зі способів подолати механічність існування в нормативному полі нудної щоденної реальності, протестувати проти якої можуть люди різного віку, але на загал без адекватної вербалізації духовного бунту.

Отже, молодіжний сленг – другорядна, функціонально додаткова форма існування мови, що характеризується специфічним набором лексико-фразеологічних засобів, їх значною динамікою; наявністю способів (прийомів) творення сленгізмів, стилістичною зниженістю і постає засобом внутрішньогрупового спілкування молоді.

Шар сленгової молодіжної лексики значною мірою становлять новотвори (неологізми), які формуються й змінюються разом зі змінами в суспільстві. Лексеми утворюються під впливом найрізноманітніших факторів, серед яких, зокрема, і літературна мова.

Л. Ставицька, говорячи про джерела формування молодіжного сленгу, зазначає, що слова літературної мови можна поділити на декілька груп:

- слова літературної мови, які набувають іронічного значення: *колискова* – рок [6, с. 209];
- слова літературної мови з вторинною номінацією: *персонаж* – цікава людина; *персонаж* – дійова особа в художньому творі [7, с. 425]; *торба* – кінець; *торба* – вид дорожнього мішка, який зазвичай носять за плечима [7, с. 599]; *тертушка* – мобільний телефон; *тертушка* – пристрій для подрібнювання чого-небудь [7, с. 593].
- слова літературного походження, які мають подібне значення: *мутити* – бути з кимось у стосунках – походить від слова *мутити* в значенні “збуджувати”, “не давати спокою”; *мажор* – про багатих людей – від слова *мажор* у значенні “улюбленець долі” [9, с. 348]; *угорати* – сильно сміятися – від слова *угорати* – яке в переносному значенні означає “нестерпиме виявлення почуттів” [9, с. 578];
- утворені способом енантіосемії (протилежне значення): *уксус* – дуже хороший друг, пор. *уксус* – кислий, недобрий; *шторити* – драгувати, пор. *шторити* – закривати.

На думку Л. Ставицької, у формуванні мовленнєвої культури молоді посідає кримінальний жаргон. У своєму дослідженні “Про взаємодію жаргону і сленгу”: “Кримінальний жаргон має здатність блискавично проникати в соціальні сфери законослухняних громадян: спочатку ця лексика стає надбанням мови соціальних низів, а згодом “завойовує позиції” у міському розмовно-побутовому мовленні, проникає в мову радіо, преси, телебачення, ну і звичайно ж, у різні корпоративні, професійні лексичні системи, тобто стає надбанням інтер-жаргону” [8, с. 213]. У процесі асиміляції у молодіжній мові одиниць кримінального жаргону вони досить часто повністю втрачають вихідне значення й виконують невласливу йому семантичну функцію.

У наше життя все більше й більше увіходить англійська мова, яка не може оминати таке явище, як молодіжний сленг, впливаючи на формування нових лексем. Запозичення з іншомовних слів можна поділити на кілька груп:

- перша підгрупа складається зі слів, що й за звучанням, і за семантикою збігаються з англійськими, але графічно передаються українськими літерами (транслітерація): *денс* – танець, *сістер* – сестра, *бойфренд* – друг, *тайм* – час, *кеш* – гроші, *інгліш* – англійська мова;
- другу підгрупу становлять англійські слова, які в українському молодіжному сленгу мають трохи інше значення, ніж в англійській мові: *мен* – гарний, показний чоловік; міліонер; (в англ. мові *man* – чоловік; людина); *бейба* – дівчина (в англ. мові *baby* – дитина); *саунд* – гучна музика (в англ. “звук”); *цент* – гривня (в англ. 1/100 долара);

до третьої підгрупи увіходять англійські слова, які отримали в сленгові афікси, властиві українській та російській мовам: *піпли* – люди, *гьорли* – дівчата, *суперовий* – визначний, *бестовий* – найкращий.

Чільне місце в молодіжному мовленні посідають метафоричні номінації, що виявляють образні можливості внутрішньої форми вихідного уявлення: *швабра* – висока худа дівчина; *бочка* – автомобіль марки “Opel”; *дрова* – сірники, *граблі* – руки.

У процесі творення молодіжного сленгу можна спостерігати такі явища як:

- антономазія (це троп, який використовує описове визначення особи замість того, щоб назвати її ім’я й прізвище: *Вася* – людина, яку не поважає його оточення; *Бармалей* – декан; *Шрек* – некрасивий, чоловік;
- деабревіація (нове розшифрування абревіатури): *КВН* – кріпкий виноградний напій;
- універсализація (стягнення): *атомат* – залік, отриманий автоматично.

Отже, джерелами формування молодіжного сленгу (у тому числі й студентського) є термінологія, запозичені іншомовні слова, запозичення з кримінального жаргону, метафоризація.

Відзначмо, що з-поміж слів, які молодь використовує в побутових ситуаціях, лідирують синоніми до слова **гроші**: *бабки*, *лаве*, *лавандоси*, *воздух*, *зелень*, *капуста*, *бакси*. І це пояснюється тим, що важливою групою цінностей для молодих дорослих є досягнення високого соціального статусу, достатку, незалежності тощо. Поняття моральності у молоді набуває все більше характеру анахронізмів, користуватися якими – значить приректи себе на неуспіх.

Студенти часто використовують не лише сленгові слова, а й жаргонну і, що взагалі неприпустимо для майбутнього випускника ВНЗ, – обстенну (позанормативну) лексику, яку польські мовознавці називають *бридкою*. Мабуть, ніхто не буде заперечувати, що через низьку культуру усного мовлення виявляються виразні ознаки бездуховності. Мовна неграмотність, невміння написати елементарний текст, перекласти його з української мови російською чи навпаки чомусь перестали сприйматись як недолік. Культура мовлення всього нашого суспільства і культура мовлення студентів зокрема – це чи не найяскравіший показник стану їх моральності, духовності, культури взагалі. Спливають часи, а сленгова мовотворчість студентів не згасає.

Вона лише дещо видозмінюється в лексиці, семантиці, оновлюється разом з науково-технічним прогресом чи духовним регресом. Мовлення деяких студентів у позааудиторному студентському, ширше – молодіжному середовищі дещо відрізняється від їх же мовлення в аудиторіях. Розмовляючи між собою, студенти часто використовують сленгізми. Привертає увагу винахідливість студентів, з якою вони утворюють цілі синтаксичні групи на означення певних лексичних понять:

1) Назви осіб – *людина*: *крендель* – *людина з особливим, нестерпним характером*; *моська* – *людина малого зросту*; *кадр* – *неординарна людина*; *лис* – *хитра людина*; *бомба* – *про повну людину*; *пасажир* – *людина спокійного характеру*; *кумар* – *людина емоційно збуджена*; *свиня* – *про людину нечемну, невиховану*; *рама* – *про людину високого зросту ти великої (повної) статури*; *бобер* – *про скупу людину*; *ручник* – *про людину, що повільно сприймає інформацію*, *тормоз* – *погано її розуміє*; *зима, мороз* – *людина, яка не розуміє інших*.

2) Частини людського тіла: *руки* – *граблі*; *рот* – *ящик, піддувало*; *ніс* – *дзьоб*; *голова* – *дня, тиква, куб, ріпа, дах*; *ноги* – *коньки*.

Студенти мають оволодіти правилами поведінки, вивчити формули мовного етикету, пам'ятати, що необхідною й важливою складовою частиною спілкування є ситуації "ввічливого контакту" між комунікантами, зокрема, ситуації вітання, знайомства, прощання, подяки, вибачення, поздоровлення, а ці ситуації найбільш частотні.

Таким чином, сленг, будучи відкритою системою, постійно поповнюється новими словами, які відображають зміни в нашому житті, він є своєрідною школою словотворчості, мірилом дотепності мовців. Як тільки сленгізм стає загальновідомим, мовець швидко втрачає до нього інтерес і замінює його іншим, тому сленг можна вважати своєрідним "фільтром" новотворів. Як справедливо зауважила Л. Ставицька, "субстандартна лексика видозмінюється, розвивається, а відтак завжди актуальним буде її вивчення "тут і тепер", у ракурсі суспільно-політичної динаміки та мовної особистості у вимірі соціолінгвістичних перемінних, а також оцінних, когнітивних і поведінкових аспектів" [6, с. 345]. У зв'язку з цим сьогодні варто говорити не про те, щоб вести боротьбу зі сленгом, а про те, щоб виховувати в активних та пасивних сленгоносців через культуру сленговживання культуру усного мовлення і мовний смак як такий.

Література:

1. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу / В. В. Балабін. – К. : Логос, 2002. – 315 с.
2. Крысин Л. П. Социолингвистические аспекты современного русского языка / Л. П. Крысин. – М. : Наука, 1989. – С. 76.
3. Маковский М. М. Современный английский сленг : Онтология, структура, этимология / М. М. Маковский. – М. : URSS, 2007. – С. 40.
4. Мартос С. А. Молодіжний сленг : міф чи реальність? // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2004. – № 11. – С. 12-15.
5. Словарь блатного жаргона в СССР [В. В. Махов]. – Харьков : Фирма "Божена", 1991. – 151 с.
6. Ставицька Л. Арг, жаргон, сленг / Л. О. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 462 с.
7. Сучасний тлумачний словник української мови [С. В. Ломакович]. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 670 с.
8. Сучасний український інтержаргон : проблеми й аспекти вивчення / Л. О. Ставицька // Доповіді та повідомлення IV Міжнародного конгресу українців : Мовознавство. – К. : Пульсари, 2002. – С. 213-216.
9. Этимологический словарь русского языка [в четырех томах] [сост. М. Фасмер]. – 2-е изд., стереотип. – М., 1987. – Т. 3. – С. 578.